

opravičeni, ki svoje pravice urno skazujejo, — podložni, ki brez ovinkov svoje dolžnosti spoznavajo, narveč pa komisije za to obravnavo določene.

V pretečenim letu se je dognalo prerajtvilo 104.128 podložnih, namreč: pri Ipavski komisii 5790, pri Radoljski 6177, pri Černomeljski 6998, pri Krajski 7893, pri Novomeški 8713, pri Kamniški 9400, pri Postojnski 11398, pri Kočevski 13105, pri Ljubljanski 14268, pri Trebenski 20386 *).

Vse hvale vredno je zdanje obnašanje kmetov pri obravnava; večidel vsi se zavežejo dolg leta 1848 koj plačati, za kar se jim deseti del tega dolga odpiše, zvedši, da tisti, ki je obljubil zastali dolg leta 1848 koj plačati, ravno tako, kakor tisti, kateri se ni nič zavezal, oba na enkrat morata plačevati, tode z razločkam, da je unimu deseti del dolga odpisan, drugi pak mora celiga plačati.

Do sadaj so komisije večidel prerajtovale odškodnino za štibro ali urbarski davk, za žitnico, starič ali desetino v meri, za lazino ali male pravice, katero so zamogle poravnati po starih urbarjih (Rektifikatorien oder Stiftregister). Za naprej bojo pak večidel imele opraviti z obravnavo desetini. Da se bode pa obravnavo desetinskiga odškodovanja prav zdelovala, brez da bi se velike zmešnjave v škodo desetnikom in desetincam vrinile, morajo desetniki in desetinci komisijam pripomoči, zlasti pak desetinci na poklic s pôlami (pogni) mere priti, da se bo zamoglo na tanjko razločiti: od katerih njiv in pridelkov je šla desetina? komu in v kolikšnim snopu se je mogla odrajtovati; sicer bi se utegnulo zgoditi, da bodo osojeni večji odškodovanje dati, kot bi jih sicer imelo zadeti.

Slovanski popotnik.

* Te dni je prišel drugi zvezek knjige: „Bosanski prijatelj od J. F. Jukića“ na svitlo. „Narodne novine“ to delo posebno hvalijo in med drugim sledeče pišejo: „Jukić je neutrudljiv pisatelj in je v enem letu izdal 3 knjige, katerih občinstvo ne poštuje, kakor zaslužijo. V Bosni živé ljudje našega najčistejšega, naj manj pokvarjenega naroda, ki ložeji ostanejo brez nas kakor mi brez njih. Za nas je njih življenje bolj imenitno, kakor francoskega proletariata ali nemških modrijanov; njih naravno stanje je za nas koristniše in potrebnije, kakor zapadna izobraženost, ki meša pamet, kvari serce in nam ubija življenje. Med tem, ko zapadni narodi veliko potrosijo, se soznani s tem narodom, mi nečemo tega, kar se nam ponuja, kar nam pred očmi leži, in mnogo potrosimo za romane, ki nam še to malo narodnega značaja ubijajo“. Drugi zvezek bosniškega prijatelja je potreben vsacemu domorodcu, kteremu je le koliko mar za svoj narod. V njem je čist jezik z vso gibkostjo, lepoto in bogastvom, — jezik, kakoršen se teško v kakej novej knjigi najde.

Obsežek je sledeči: 1. Slavodobitnica Omer paši, pesem v narodnem merilu od Jukića in Ljubomira Martića, katero sta spevala ta dva moža

*) Lepa hvala vam komisijam, zlasti še poslednjim štirim, ki si nevtrudljivo prizadevate se svojiga sporočila kmalo znebiti, in oprostenje zemljiš dovršiti. Vunder vam moramo svetovati: nikar se pri obravnavi desetini ne prenažite, — pregledjte natanjko desetinske pôle (pogne) zaslišite desetnika in desetince; ako je treba, pregledjte tudi v rektifikatorjih (Rustikal-Fassionsbögen) povedane opravila desetince. Ako to pazljivost zanemarite, bodo velike zmešnjave vstale.

v imenu svojih bratov, bosniških kristjanov, Omer pašatu, ki je ukrotil Turke, in odperl kristjanom lepšo prihodnost. V tej pesmi — pravijo „Narodne novine“ — vlada plemenitost misel in naravnost narodnega merila, kateri se še nobeden avstrianski pesnik ni približal.; 2. Čestitka napredku od Ljubomira Martića, tudi v narodnem merilu. Mi imamo to pesem za zor novega narodnega pesništva in za ogledalo čiste duše, v kterej vlada sama krepost in vroča ljubezen do svoje domovine in celega človečanstva; 3. Omer paša i bosanski Turci. Pod tem naslovom je popisano stanje Bosne do zmag Omer pašata in tudi življenje tega moža. 4. Imenitni Hatišerif od Gjulhane i novi turški kazniteljni zakonik. 5. Zemljo- i deršavopis carstva otomanskoga. Popisano je namreč Traško, Bulgarsko, Macedonsko in Tesalsko. 6. Životopis Nikole Ogramića, poslednega bosniškega vladarja, ki je umerl 1701. 7. Starine bosanske, in 8. književnost bosanska. 9. Narodne pesme, sila lepe 10. Narodne pripovedke. 11. Poslovice; 12. Zagonetke; poslednjič 13. domači lekar.

Ker to knjigo „Narodne novine“ tako visoko povzdigujejo in ker je že po jako imenitnem zapopadku tako mikavna, se slovanski popotnik ne more zderžati, jo tudi po „Novicah“ Slovincem živo priporočiti.

Fr. Cegnar.

Peter Petrović II. Njeguš, vladika Černogorski.

Pričujoči obraz *) nam kaže moža, ki se po pravici smé nar slavnijim možem našiga véka prištevati. Kot vladár se malo omikaniga ljudstva si je celi čas svojiga življenja nevtrudljivo in na vso moč prizadeval ga omikati, in take nove naprave v ti scer majhni pa po njeni legi važni deželici vpejljati, po kterih narod od dné do dné bolj slekuje prirojeno sirovost in se povzdiguje po malim na višji stan omike in pravedniga stana. Škoda le, da je ta ciga moža nemila smrt veliko prezgodaj svojimu ljudstvu vzela in globoko rano tudi slovanskimu narodu vsekala, ki je po njem zgubil eniga svojih nar slavnijih pesnikov.

Peter Petrović Njeguš (po kerstnim imenu Radoje) je bil rojen mesca listopada 1813 v Njegušu, neki vasi med Kotoram in Cetinjem. Po smrti svojiga bratrovca vladika Petra Petrovića I. 30. oktobra 1830 (po novim številu 18. oktobra) je nastopil po oporoci svojiga sprednika vladarstvo v Černogori. Je namreč v Černogori (gorati in skalnati deželi proti iztoku jadranskiga morja in krajini Turškiga, ktere srbski stanovavci se k pravoslavni slovanski cerkvi spoznajo) že skozi 150 let oblast vladarjev v rodovini slavnih Petrovićev iz Njeguša, in vladajoči vladika si vselej izvoli svojiga naslednika in skerbí za njegovo izobraženje.

Ljudstvo je mladimu nasledniku rado zvestobo priseglo, čeravno je še komaj 17 let star bil, in ga, kakor smo gori rekli, 30. oktobra 1830 pod imenom Petra Petrovića II. za svojiga vladika izvolilo. Vladika je v Černogori nar višji deželski in cerkovni vladar, in beseda „vladika“ pomeni v slavenski cerkvi toliko, kakor v

*) Prejeli smo pričujoči obraz vladika Černogorskiga po prijaznim sporočilu častitiga založništva Dunajskiga nemškiga časopisa »Oesterreichische illustrirte Zeitung«, kteriga bravam nemškiga jezika zavolj mnogoterih lepih in znamenivih podob živo priporočimo. Velja za četert leta 2 fl. 15 kr. Vred.

latinski „škof“. V letu 1832 se je podal v Petrograd na Rusko, kjer je bil 6. (18.) avgusta 1833 vladika posvečen, in je svoje poprejšnje kerstno ime Radoje (Rafael) z imenom svojega prednika Petra spremenil.

Pervi čas njegoviga vladarstva je bil zlo nemirin; Turški car si je veliko prizadeval, Černogorce pod svojo oblast spraviti z mnogimi vabili in tudi z vojsko — vladika se je vsim pogumno vbrnil in svojo deželico samosvojno ohranil, ki stoji pod varstvom Ruskiga cara.

Med nar imenitniši naprave, ki jih je rajniki vladika v Černogori vpeljal, je vstanovljenje starašinstva (senata), po katerim Černogora postave redovne države dobiva, in vpeljanje tistih stražnikov, ki čujejo nad varnostjo po deželi, in se Perjanci imenujejo *). Tudi kervno osveto (kervno maševanje **) — znamenje divjih narodov — je čeravno ne popolnoma zatèrl, vunder zlo odpravil, ker vsaciga taciga maševavca brez milosti smrt čaka, ali, če pobegne, se mu hiša požgè, — ostra kazin je scer to, ali pri divjih narodih se ne morejo drugač hudobne šege vničiti.

V mladih letih mu je bil preslavni srbski pesnik Milutinovic učitelj; ta je izbudil v njem duh pesništva, v katerim je mnogo krasnih del slovanskemu svetu zapustil, ki so pravo ogledalo življenja Černogorskih Srbov, in živa zastava slovanskiga rodoljubja rajniga vladika. Med nar slavniši njegove dela se štejejo: „Ogledalo srbsko“, zbirka srbskih junaških spevov, — „Luča Mikrokozma“, „Kula Gjuričiča“, „Čurdak Aleksiča“, „Gorski Vienac“, „Pustinjak Cetinjski“, „Lek jarosti Turške“, „Molitva Černogoracah k Bogu“, „Lažni car Sčepan mali“.

Govoril je rajniki vladika razun materniga jezika tudi francoski, laški in nekoliko nemški jezik. „Faust“ Goethe-ta, ki ga je v francoskim prevodu mnogokrat bral, mu je bil jako drag. V Benetkah, kjer je večkrat bil, je pridno preiskoval in prebiral arkiv v „Piazza dei Frari“, kjer je iz staro-mletčanskih pism nabiral priprave za zgodovino Srbskiga naroda. —

*) Vse to je bilo obširniji popisano v lanjskih Novicah v listih 49, 50, 51 pod naslovom »Pogled v Černogoro. Vred.

**) Kervna osveta ali kervno maševanje je šega divjih narodov še zdaj v Azii, Afriki itd., pred malo leti še

Bil je rajni vladika tako visoke postave, in tako korenjaškiga telesa, da so ga sami Černogorci za nar lepšiga in nar večiga moža svojiga naroda imeli. Sicer je bil tako prijazin in ljubeznjiv proti vsacimu, ki ga je v njegovih černih gorah obiskal, da se je bilo le s težkim sercam od njega ločiti.

Ruski car mu je podelil veliki križ ruskiga reda sv. Ane za njegove zasluge; nosil je tudi sreberno svetinjo junaštva na rudečim traku, ki jo je za poslavljenje pogumnih del osnoval.

Umerl je 31. oktobra 1851 v 38. letu svoje starosti v svojim stolnim mestu Cetinji, ko je že dolgo poprej bolehal *).

Smrt slavniga rodoljuba obžaluje ne le Černogora, temuč vès slovanski svet. Lahka mu zemljica bila!

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Celjovca piše nek n — v predčerajšni list Graškiga časnika med drugimi rečmi tudi tole: „Vse Korošce po mestih in po deželi sta strah in groza obsla, ko se je govorica zagnala, da bi utegnilo Koroško, kot en del Ilirije, spet pod ilirsko deželno poglavarstvo priti, ker ožji zveza z Ilirijo je Korošcam gnjusoba v spominu na sramoto, ki se je deželi takrat pripetila, ko je cesar Napoleon Koroško deželo na dvoje razkosil in en del Ilirii priklopil. Če že mora biti, da Korošci samosvojno deželno poglavarstvo sopet zgubé — pravi dopisnik — so tisučkrat raji pod notranjo-austrijskim, kot pod ilirskim deželnim poglavarstvom; tako močna je magika zgodovinskiga imena“. Ali vsi naši sosedje na Koroškem **) tako mislijo, kakor dopisnik — ne vémo — to pa je gotovo, da taka zabavlja zoper Ilirsko kraljestvo, katero je tudi en del austrijskiga cesarstva in katero po skušnjah nevarnih let ni nič manj kakor Koroško Austriji vdano, se zamore le s tem zagovarjati, da je „magika zgodovinskiga imena“ (die magische Kraft des historischen Namens) dopisnika iz Celjovca tako omotila, da se ni več prav zavedil, kaj da piše. Da ilirsko kraljestvo ima obstati iz tistih dežel kakor je bilo, je v poslednjim cesarskim patentu od 31. dec. l. l. izgovorjeno — o tem tedaj ni pravde več — in Koroško je ondi zaznamovano kot en del ilirskiga kraljestva, ki je Celjovškemu dopisniku tolikšna gnjusoba!! Od ilirskiga deželniga poglavarstva pa nikomur dosihmal ni nič znano, ker v vradnim jeziku veljá ime „kronovina“, tedaj se tudi ne vé: ali bo, in kje da bi bilo. Če bi lega kraja v kakoršnim koli obziru kaj razsodila, bi bila Ljubljana, kot središe Koroškiga, Teržaškiga in Goriškiga, gotovo na vse strani za sedež ilirskiga kraljestva nar bolj pripravna, — vunder, če ravno vsi Krajnci to serčno želé, se vunder v svojih željah po deželnim poglavarstvu za vse dežele ilirskiga kraljestva ne zaidejo, in če ne more drugač biti, so zdaj zadovoljni, da le svojo samosvojno deželno pogla-

clo v Korsiki, po kateri moža kervna žlahta tistiga umoriti, ki je kteriga iz nje žlahte umoril; če ne more morivca zasačiti, mora pa kakiga bližnjiga žlahtnika morivca. Večidel je to kervno maševanje dolžnost nar bližnjiga žlahtnika, in tako se mašuje sin nad smertjo očeta, oče nad smertjo sina, brat nad smertjo brata itd. Včasih zasleduje maševavce morivca več let, in iz tega izvirajo hude sovraštva med družinami in celò med narodi, in skoraj nemogoče je jih drugač potolažiti in spraviti.

*) Malo tednov pred smertjo je vladika, potovaje iz Dunaja domú, v Ljubljani čez noč ostal, in da je imel zvečer kaj brati, je prosil za »Novice«, ktere je seboj v Cetinje vzel. Vred.

**) Govorjenje je tukaj le od nemških stanovavcov Koroškiga, od slovenskih smo brez dvoma bratovske prijaznosti gotovi.